

การใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลของผู้หญิงและผู้ชายในบริบทการวิพากษ์วิจารณ์

The use of hedging utterance of women and men in critical context

วรวรรณ เฟื่องขจรศักดิ์*

Abstract

This research examines the functions of hedging utterances used by women and men in the context of criticism. By using the group interviews conducted with female and male university students, the results of the study revealed that both women and men use hedges for 3 main purposes which are 1) to show the speakers' hesitation to information conveyed, 2) to show the speakers' confidence, that is listeners understand what speakers said, therefore; the speakers don't have to speak clearly, and 3) to decrease face-threatening of the interlocutors since the speakers know how inappropriate of their expression are when criticism other people. Women mostly use hedges for showing their confidence. Men, in the other hand, largely use hedges for showing their hesitation to the information conveyed. Overall, the use of hedges in men is more likely than women to maintain their individual. In contrast, women are more likely to use hedges for maintaining conversations than the other way around.

Keywords: hedge, criticism, gender Identity

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้คือ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลของผู้หญิงกับผู้ชายในบริบทการวิพากษ์วิจารณ์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์นักศึกษาชายและหญิง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม โดยให้กลุ่มตัวอย่างร่วมกันแสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์เกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยกำหนด ผลการวิจัยพบว่า หน้าที่ของถ้อยคำแสดงความลังเลในบริบทการวิพากษ์วิจารณ์มี 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อแสดงความไม่มั่นใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผู้พูดกำลังกล่าวถึง 2) เพื่อแสดงความมั่นใจของผู้พูดว่า ผู้ร่วมสนทนามีความเข้าใจร่วมกันในเรื่องที่กำลังกล่าวถึง ผู้พูดจึงไม่จำเป็นต้องกล่าวอย่างชัดเจน 3) เพื่อลดระดับการคุกคามหน้าของผู้ร่วมสนทนา เนื่องจากผู้พูดตระหนักถึงความไม่เหมาะสมของคำพูดของตนเองซึ่งเป็นการ

* นักศึกษาโครงการปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิจารณ์ผู้อื่น ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้หญิงใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลเพื่อทำหน้าที่ทั้ง 3 ประการ มากกว่ากลุ่มตัวผู้ชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลเพื่อแสดงถึงความมั่นใจ ส่วนกลุ่มตัวอย่างผู้ชายพบว่า ใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลเพื่อแสดงความไม่มั่นใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผู้พูดกล่าวถึงมากกว่าเพื่อหน้าที่อื่นๆ นอกจากนี้ ผลการวิจัยในภาพรวมยังสะท้อนให้เห็นถึงการลักษณะของกลุ่มตัวอย่างผู้ชายที่มุ่งเน้นความเป็นปัจเจกบุคคลมากกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้หญิง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างผู้หญิงให้ความสำคัญกับความเป็นกลุ่มและความกลมเกลียวกันในการสนทนามากกว่า

คำสำคัญ: ถ้อยคำแสดงความลังเล, การวิพากษ์วิจารณ์, เอกลักษณะทางเพศภาวะ

1. บทนำ

การศึกษาเกี่ยวกับภาษาของผู้หญิงและผู้ชายในปัจจุบันนี้ ไม่ได้เป็นการศึกษาในแง่ที่ว่า ผู้หญิงหรือผู้ชายมีความสามารถทางการใช้ภาษามากกว่ากัน หรือมีการใช้ภาษาที่แสดงถึงการครอบงำอีกฝ่ายอีกต่อไป หากแต่มุ่งอธิบายปรากฏการณ์ทางภาษาของเพศหญิงและเพศชายที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน อันสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของเพศภาวะ (gender) นั้นๆ การศึกษาภาษาของผู้หญิงและผู้ชายตามแนวทางดังกล่าว เป็นการศึกษโดยมุ่งอธิบายความแตกต่างระหว่างภาษาผู้หญิงและผู้ชาย (difference approach) โดยมองว่า ความแตกต่างของภาษาผู้หญิงและผู้ชายเป็นผลมาจากการที่ผู้หญิงและผู้ชายอาศัยอยู่และเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมย่อย (subcultures) ที่แตกต่างกัน (Coates, 2011: 483) การศึกษาภาษากับเพศภาวะจากมุมมองของความแตกต่างกันดังเช่นที่กล่าวมานี้เกิดจากการที่มีนักภาษาศาสตร์จำนวนหนึ่งไม่เห็นด้วยกับการศึกษาภาษาตามแนวทางเรื่องความบกพร่อง (deficit approach) ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาภาษาเพศหญิงและชายที่มีในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 นำเสนอโดยเลคอฟฟ์ (Lakoff, 1975) เลคอฟฟ์ได้กล่าวถึงภาษาของผู้หญิงไว้ว่า ภาษาของผู้หญิงเป็นภาษาที่แสดงถึงความอ่อนแอ ไม่ชัดเจน ไม่หนักแน่น สืบเกิดได้จากการที่ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะใช้ถ้อยคำแสดงความลังเล (hedges¹) มากกว่าผู้ชาย อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับภาษากับเพศภาวะในช่วงตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า ภาษาของผู้หญิงไม่ได้แสดงถึงความบกพร่องของเพศหญิงแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น ในการศึกษาของโฮล์มส์ (Holmes, 1986) ที่ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำแสดงความลังเล “you know” ของผู้หญิงและผู้ชาย โฮล์มส์พบว่า ผู้หญิงและผู้ชายมีความถี่ของการใช้ถ้อยคำแสดงความลังเล “you know” จำนวนใกล้เคียงกัน โดยทั้งผู้หญิงและผู้ชายต่างใช้ถ้อยคำดังกล่าวในหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ภาษาของผู้หญิงและผู้ชายอาจไม่ได้แสดงถึงความบกพร่องของฝ่ายหนึ่ง

1 ถ้อยคำแสดงความลังเล หมายถึง รูปภาษาที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดไม่มีความมั่นใจของผู้พูด (Lakoff, 1975: 53)

ฝ่ายใด หากการศึกษาเกี่ยวกับภาษาผู้หญิงและภาษาผู้ชายนั้นควรจะพิจารณาถึงหน้าที่ต่างๆ ของภาษาที่มีการใช้แตกต่างกันมากกว่า

การใช้ถ้อยคำแสดงการลงเลขของผู้หญิงและผู้ชายเป็นประเด็นสำคัญอย่างหนึ่ง ที่สามารถสะท้อนให้เห็นความแตกต่างระหว่างเอกลักษณ์ของผู้หญิงและผู้ชายได้ แม้ว่าการศึกษาเรื่องถ้อยคำแสดงการลงเลขจะมีอยู่มากพอสมควร แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาถ้อยคำแสดงการลงเลขในภาษาอังกฤษ และอธิบายในมุมมองของวัฒนธรรมตะวันตกเป็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า ในวัฒนธรรมตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมไทย การใช้ถ้อยคำแสดงการลงเลขของผู้หญิงกับผู้ชาย จะสะท้อนถึงเอกลักษณ์ทางเพศภาวะในลักษณะเดียวกับข้อสรุปที่นักวิจัยอื่นเคยศึกษาไว้แล้วหรือไม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาโดยนำกรอบแนวคิดเรื่องเอกลักษณ์ทางเพศภาวะ (gender Identity) และกรอบแนวคิดด้าน “อภิวินิจฉัยปฏิบัติศาสตร์” (metapragmatics) มาใช้อธิบายเจตนาในการใช้ถ้อยคำแสดงการลงเลข โดยจะศึกษาการใช้ถ้อยคำแสดงการลงเลขในบริบทการวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่คุกคาม “หน้า”² ของคู่สนทนา หรือผู้ที่ถูกวิจารณ์ ฉะนั้น ผู้พูดหรือผู้วิจารณ์จึงมักใช้กลวิธีต่างๆ ในการกล่าววิพากษ์วิจารณ์ เพื่อแสดงให้อีกฝ่ายเห็นว่าผู้พูดไม่ได้มีเจตนาที่จะคุกคาม “หน้า” ของผู้ฟัง และกลวิธีหนึ่งก็คือ การใช้ถ้อยคำแสดงการลงเลข เพื่อลดระดับการคุกคามหน้านั้นลง (Brown and Levinson, 1987: 116)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์หน้าที่ของถ้อยคำแสดงการลงเลขในบริบทการวิพากษ์วิจารณ์ของผู้บอกภาษาชาวไทย
- 2) เพื่อเปรียบเทียบการใช้ถ้อยคำแสดงการลงเลขในบริบทการวิพากษ์วิจารณ์ของผู้บอกภาษาชาวไทยผู้หญิงและผู้ชาย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาการใช้ภาษาในการกล่าวแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์ของผู้บอกภาษาผู้หญิงและผู้ชาย ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (group interviews) โดยแบ่งกลุ่มผู้บอกภาษาออกเป็นกลุ่มผู้หญิงและกลุ่มผู้ชาย ใช้เวลาในการสัมภาษณ์กลุ่มละ 20 นาที เพื่อให้ผู้บอกภาษาสามารถกล่าวแสดงความคิดเห็นของตนเองได้โดยไม่รู้สึกรับหน้า และใช้ภาษาได้อย่างเป็นธรรมชาติใกล้เคียงกับภาษาที่ใช้ในชีวิตจริงมากที่สุด

กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ที่มีอายุระหว่าง 18-21 ปี จำนวนทั้งสิ้น 14 คน ประกอบด้วยนักศึกษาชาย 7 คน และนักศึกษาหญิง 7 คน ในการ

² หน้า (face) หมายถึง ภาพลักษณ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่แสดงต่อสังคม ซึ่งปกติคนเรามักปรารถนาที่จะให้ ‘หน้า’ หรือ ภาพลักษณ์ของตนเป็นที่ยอมรับ และก็ไม่ต้องการให้ผู้ใดละเมิด หรือ รบกวนความเป็นส่วนตัวของตน (Brown and Levinson, 1998: 62)

สัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นนักศึกษาชาย 2 กลุ่ม และนักศึกษาหญิง 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีสมาชิกกลุ่มละ 3-4 คน ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดกรอบการสนทนาอย่างกว้างๆ และตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นในเชิงวิจารณ์ ทั้งในแง่ดีและไม่ดีเกี่ยวกับการเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ทั้งประเด็นเกี่ยวกับบรรยากาศในการเรียนการสอน ตลอดจนระดับความยากง่ายของรายวิชาที่เรียน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความยินยอมจากผู้บอกภาษาไว้บันทึกเสียงตลอดการสัมภาษณ์ โดยใช้โทรศัพท์มือถือในการบันทึกเสียงเพื่อไม่ให้เป็นที่สังเกตของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเริ่มต้นพูดคุยกับผู้บอกภาษาเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปเป็นอันดับแรก เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง จากนั้นจึงเริ่มถามคำถามเพื่อให้ผู้บอกภาษาได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในหัวข้อที่ 4 นี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลรายงานวิจัยที่ผ่านมา เกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลในมุมมองเรื่องเพศภาวะ ตามด้วยการสรุปแนวคิดที่ผู้วิจัยใช้วิเคราะห์ในการศึกษารั้งนี้ อันได้แก่ แนวคิดด้านอภิวัจจนปฏิบัติศาสตร์ และแนวคิดเรื่องเอกลักษณ์ทางเพศภาวะ

4.1 ถ้อยคำแสดงความลังเลกับมุมมองเรื่องเพศภาวะ

การศึกษาเกี่ยวกับภาษาและเพศภาวะที่ผ่านมานั้นมีอยู่มากและเป็นการศึกษาในหลากหลายแง่มุม ทั้งในบริบทสังคมตะวันตกและสังคมตะวันออก ประเด็นที่ศึกษาส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของลักษณะทางภาษา ที่สะท้อนเอกลักษณ์ของเพศภาวะนั้นๆ ที่ถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นบ่อยครั้ง คือ การใช้ถ้อยคำแสดงความลังเล ซึ่งเลคอฟฟ์ (Lakoff, 1975) ได้นำเสนอไว้ว่า การใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลแสดงถึงความอ่อนแอ ไม่หนักแน่นของผู้หญิง ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นมุมมองทางสังคมว่า หากผู้หญิงแสดงความแข็งแกร่งหนักแน่น จะดูไม่มีความเป็นผู้หญิง หรือไม่เป็นผู้สุภาพสตรี (Lakoff, 1975: 54) การศึกษาของเลคอฟฟ์ทำให้เกิดการโต้แย้งในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นเรื่องภาษาของผู้หญิง อาทิ การศึกษาเรื่องการใช้ภาษาในชั้นศาลของโอบาร์และแอทกินส์ (O'Barr and Atkins, 1980) ที่มองว่า ลักษณะภาษาที่ดูอ่อนแออย่างที่เลคอฟฟ์กล่าวไว้ นั้นไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นภาษาของผู้หญิง (women language) แต่ควรเรียกว่าเป็นภาษาที่ไม่มีอำนาจ (powerless language) มากกว่า เพราะเชื่อว่าผู้หญิงทุกคนจะมีลักษณะภาษาเช่นนี้ ในทางกลับกัน ผู้ชายบางคนอาจมีลักษณะภาษาที่ไม่มีอำนาจเช่นนี้ได้ ข้อสรุปดังกล่าวของโอบาร์และแอทกินส์สอดคล้องกับผลการวิจัยของโฮล์มส์ Holmes (1989) ที่ได้ศึกษาการใช้ถ้อยคำแสดงความลังเล “you know” ของผู้หญิงและผู้ชาย โดยแบ่งหน้าที่ของ “you know” ออกเป็นการแสดงความมั่นใจและการแสดงความไม่มั่นใจ ผลการศึกษาพบว่า ทั้งผู้หญิงและผู้ชายใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลในจำนวนที่ไม่ต่างกัน อีกทั้งผู้ชายมีแนวโน้มที่จะใช้ถ้อยคำแสดงความลังเล เพื่อแสดงความไม่มั่นใจมากกว่าผู้หญิงอีกด้วย

4.2 แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

4.2.1 แนวคิดด้านอภิวัจจนปฏิบัติศาสตร์

ผู้วิจัยนำแนวคิดด้านอภิวัจจนปฏิบัติศาสตร์มาใช้อธิบายการใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลของผู้พูดผู้หญิงและผู้ชาย “อภิวัจจนปฏิบัติศาสตร์” เป็นการศึกษาการใช้ภาษาของผู้พูดในการแสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ภาษาทั้งของตนเองและของกลุ่มสนทนาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร (Caffi, 1993: 2461) หรือข้อความนั้นๆ สื่อเจตนาเช่นไร การแสดงความคิดเห็น (metapragmatic comment) นี้อาจทำได้หลากหลายรูปแบบ ยกตัวอย่างเช่น การพูดออกตัว (disclaimer) ในภาษาไทยที่ว่า “อย่าหาว่าว่าเลยนะ” ก่อนที่จะกล่าวข้อความเชิงวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่น (Hongladarom, 2007: 52) ถ้อยคำที่ว่า “อย่าหาว่าว่าเลยนะ” ถือเป็น การแสดงข้อคิดเห็นต่อข้อความที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ที่ผู้พูดกำลังจะกล่าวต่อไป ว่าอาจทำให้ผู้ฟังเข้าใจไปว่า ผู้พูดต้องการต่อว่าผู้ฟัง ผู้พูดจึงออกตัวด้วยถ้อยคำดังกล่าว เพื่อสื่อเจตนาขอร้องว่า ไม่ต้องการให้ผู้ฟังเข้าใจผู้พูดไปในแง่ลบ อีกทั้งแสดงถึงความประสงค์ที่จะคงความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้พูดและผู้ฟังไว้ (Hongladarom, 2007: 52)

การใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการแสดงความคิดเห็นต่อถ้อยคำของผู้พูดเองหรือของผู้อื่น เนื่องจากผู้วิจัยยังไม่พบการศึกษาการใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลในแง่ของอภิวัจจนปฏิบัติศาสตร์ในภาษาไทย ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างการใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลในภาษาญี่ปุ่นดังต่อไปนี้

สถานการณ์	อาจารย์ (A) กำลังพูดคุยกับ B ซึ่งเป็นนักศึกษาเกี่ยวกับการการทำวิทยานิพนธ์
1	A: Dou omoi masuka
(‘เธอคิดอย่างไร’)
→ 2	B: u:n watashi mo akusento ga yappari omoshirosoo da na: to omotte irun desu kedo
(อิม: ผมก็ การออกเสียงก็น่าสนใจสินะ ผมกำลังคิดอย่างนั้นนะครับ แต่ว่า...)
3	A: u:n
(‘ครับ’)
→ 4	B: Nanka
(‘อะไรอย่างนี้’)

(Cook, 2005: 9)

ในตัวอย่างข้างต้น B ตอบคำถามอาจารย์ โดยได้เน้นให้เห็นว่า ความคิดเห็นนั้นเป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้พูด และลงท้ายประโยคด้วยคำว่า “kedo” (‘แต่ว่า’) ซึ่งถือว่าเป็นถ้อยคำแสดงความลังเลอย่างหนึ่งในภาษาญี่ปุ่น (Itani, 1995: 57) ในกรณีนี้ทำหน้าที่บ่งชี้ว่า ผู้พูดไม่แน่ใจว่าอาจารย์จะคิดเห็นประการใด หรือเห็นด้วยหรือไม่ กับความคิดเห็นของตน ทั้งนี้นอกจากการใช้คำแสดงถึงความลังเลในผลัดที่ 2 แล้ว ในผลัดที่ 4 ผู้พูดยังใช้คำว่า “nanka” (‘อะไรอย่างนี้’) ซึ่งยังเป็นการแสดงถึงความไม่มั่นใจในความคิดเห็นของตนเองมากยิ่งขึ้นไปอีก

4.2.2 แนวคิดเรื่องเอกลักษณ์ทางเพศภาวะ

ผู้วิจัยนำแนวคิดเรื่องเอกลักษณ์ทางเพศภาวะมาใช้อธิบายลักษณะทางเพศภาวะที่สะท้อนให้เห็นได้จากการใช้ถ้อยคำแสดงความล้มเหลวของผู้พูดผู้หญิงและผู้ชาย แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางเพศภาวะนี้มีผู้ศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก อาทิ การศึกษาของโคทส์ (Coates, 1989) ที่ได้อธิบายถึงเอกลักษณ์ของเพศหญิงว่า มักใช้รูปแบบภาษาที่สะท้อนความร่วมมือกัน (collaborative speech style) เห็นได้จากลักษณะทางภาษาศาสตร์ เช่น การใช้ถ้อยคำแสดงความล้มเหลว หรือการใช้ภาษาแสดงระดับความแน่ใจต่างๆ เพื่อป้องกันทำให้ความสำคัญกับ “หน้า” ของผู้อื่น และการลดระดับความขัดแย้งระหว่างกัน นอกจากนี้ การใช้ภาษาของผู้หญิงยังแสดงให้เห็นมุมมองที่ว่า การสนทนาถือเป็นการกระทำที่ทำร่วมกัน (joint production) ของผู้พูดและผู้ร่วมสนทนา ดังนั้น ผู้ร่วมสนทนาจึงพยายามสร้างการสนทนาขึ้นมาเพื่อให้ได้ความคิดที่มีร่วมกัน มากกว่าจะเป็นความคิดของคนใดคนหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การใช้ถ้อยคำแสดงความล้มเหลว “like” หรือ “you know” ที่แสดงถึงความสนิทสนมกันระหว่างคู่สนทนา หรือการพูดต่อเนื่องระหว่างผลัด (latching) ที่แสดงว่า ผู้พูดให้ความสนใจต่อผู้พูดในผลัดก่อนหน้าและสามารถพูดต่อได้โดยไม่เว้นช่วงหยุด กล่าวได้ว่า เป้าหมายเบื้องต้นของการสนทนาของผู้หญิง คือ การสร้างและรักษามิตรภาพระหว่างกัน (connection) และเพื่อลดระยะห่างระหว่างกัน (Coates, 1997: 248)

ส่วนเอกลักษณ์ของผู้ชายมีลักษณะที่ต่างออกไป กล่าวคือ ภาษาของผู้ชายมักแสดงออกถึงความเข้มแข็งและความชอบการแข่งขัน (Mullany, 2009) เห็นได้จากพฤติกรรมการใช้ภาษาที่มักมีการพูดซ้อน และการแย่งผลัดการสนทนา เช่น การศึกษาของคาเมรอน (Cameron, 1997) ที่พบว่า ในการสนทนาระหว่างผู้ชายด้วยกัน จะสามารถสังเกตเห็นความไม่เท่ากันของสถานะของผู้พูดแต่ละคนได้ เช่น คนหนึ่งอาจทำหน้าที่เป็นผู้หยิบยกประเด็นการสนทนาขึ้นมาตลอดเวลา ในขณะที่ผู้ร่วมสนทนาคนอื่นอาจเป็นผู้ฟังหรือพูดบ้างเล็กน้อย หรือบางครั้งอาจมีความพยายามที่จะเอาชนะกัน เมื่อมีผู้ร่วมสนทนาอีกคนพยายามจะเป็นผู้สนทนาหลักในประเด็นที่ผู้อื่นตั้งประเด็นขึ้นมา เป็นต้น

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยเลือกใช้กรอบแนวคิดของคาเมรอน (Cameron, 1997) ซึ่งเป็นนักภาษาศาสตร์ท่านแรกๆ ที่นำเสนอว่า บางครั้งผู้ชายก็มีการลักษณะของการใช้ภาษาแบบผู้หญิง เป็นต้นว่าการสนทนาเกี่ยวกับการแต่งตัว รูปลักษณ์ภายนอก หรือ การใช้ถ้อยคำแสดงความล้มเหลวที่สะท้อนถึงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน เช่น การพูดแทรกในลักษณะของการล้อตามกัน โดยไม่มีจุดประสงค์ที่จะแย่งผลัดมาเป็นของตน ขณะเดียวกัน ในกรณีของผู้หญิง แม้ว่าโดยทั่วไปจะมีลักษณะตามที่โคทส์ (Coates, 1989) ได้อธิบายไว้ ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น แต่บางครั้งผู้หญิงก็ใช้ภาษาที่แสดงถึงการแข่งขันกันในขณะที่สนทนาด้วย อาทิ การให้ความสำคัญกับสถานะ (status) มากกว่ากลุ่ม (group) ลักษณะการแข่งขันอาจอยู่ในรูปของการแข่งกันว่า ใครเด่น (popularity) มากกว่าจะแข่งขันกันเพื่อแสดงอำนาจดังเช่นผู้ชาย ทั้งนี้คาเมรอนได้ให้ข้อสรุปไว้ว่า การแสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางเพศภาวะอาจขึ้นอยู่กับบริบทที่แตกต่างกัน เช่น เมื่อเป็นการ

สนทนาในกลุ่มผู้ชาย ผู้พูดซึ่งเป็นเพศชายอาจไม่แสดงการแข่งขันกัน หรือแสดงความเป็นผู้นำในทุกกรณีไป เนื่องจากไม่มีผู้ร่วมสนทนาที่เป็นผู้หญิงอยู่ด้วย เป็นต้น

5. ผลการวิจัย

การวิเคราะห์เรื่องการใช้ภาษาของกลุ่มตัวอย่างในการแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์ ผู้วิจัยพบถ้อยคำแสดงความล่งเลจำนวน 9 คำ ได้แก่คำว่า “อะไรอย่างนี้” “ประมาณนี้” (หรือ “ประมาณว่า”) “แบบ” (หรือ “แบบว่า”) “จริงๆ แล้ว” “เหมือนว่า” “ก็” “ส่วนตัวว่า” “อาจจะ” “รู้สึกว่” ในหัวข้อผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงหน้าที่ของถ้อยคำแสดงความล่งเลในภาษาไทย โดยจะนำเสนอเฉพาะถ้อยคำแสดงความล่งเลที่พบมากที่สุด 5 ลำดับแรก อันได้แก่ “อะไรอย่างนี้” “ก็” “แบบ” “เหมือน” และ “รู้สึกว่” จากนั้น จะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ถ้อยคำแสดงความล่งเลในการสื่อเอกลักษณ์ทางเพศภาวะของผู้หญิงและผู้ชายเป็นลำดับถัดไป

5.1 หน้าที่ของถ้อยคำแสดงความล่งเลในภาษาไทย

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงหน้าที่ของถ้อยคำแสดงความล่งเลในภาษาไทย ซึ่งเป็นถ้อยคำแสดงความล่งเลที่พบมากที่สุดจากข้อมูลในการศึกษานี้ จำนวนทั้งสิ้น 5 คำ ดังต่อไปนี้

1) “อะไรอย่างนี้”

“อะไรอย่างนี้” จัดเป็นถ้อยคำแสดงความล่งเลถ้อยคำหนึ่งที่มุ่งเน้นผู้ฟังเป็นสำคัญ (addressee-oriented) กล่าวคือ เมื่อผู้พูดกล่าวว่า “อะไรอย่างนี้” ถือเป็นการดึงความสนใจของผู้ฟังให้ติดตาม หรือ คิดตาม โดยที่ผู้พูดแฝงความคาดหวังว่า ผู้ฟังจะเข้าใจข้อความที่ผู้พูดกล่าวถึง ผู้วิจัยพบว่า “อะไรอย่างนี้” เป็นถ้อยคำแสดงความล่งเลที่สามารถทำหน้าที่สื่อเจตนาได้ 3 ประการ ได้แก่ แสดงความไม่มั่นใจของผู้พูด แสดงถึงความมั่นใจของผู้พูดว่าผู้ฟังจะมีความเข้าใจร่วมกันแม้ว่าผู้พูดจะไม่ได้กล่าวข้อความที่ชัดเจน และเพื่อลดระดับการคุกคามหน้าของผู้ร่วมสนทนา

ก. หน้าที่ในการแสดงความไม่มั่นใจของผู้พูด คือ การที่ผู้พูดใช้คำว่า “อะไรอย่างนี้” เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อถ้อยคำของตนเองที่กล่าวไปก่อนหน้านี้นี้ว่า ถ้อยคำก่อนหน้านี้นี้เป็นการอธิบายหรือการยกตัวอย่าง ซึ่งเป็นการอธิบายหรือการยกตัวอย่างที่อาจไม่ชัดเจน หรือ คลุมเครือ อันเนื่องจากผู้พูดไม่มั่นใจในความถูกต้องเนื้อหาที่กำลังกล่าวถึง

ตัวอย่างที่ 1 การสอบถามนักศึกษาหญิงคนหนึ่งถึงสาเหตุที่สนใจเรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเลือก

นักศึกษาหญิง: หนูคิดว่า ถ้าเป็นพยาบาลเนี่ย (0.4) แม่หนูเป็นไกด์ใช้ไหมคะ เค้าบอกว่า (0.5) ชาวต่างชาติที่เข้ามารักษาในโรงพยาบาลนะคะ เค้าจะ (0.5) แบบ

(0.4) มีจำนวนมากอะคะ (0.4) ทิปก็เยอะ หรือว่า (0.3) แบบว่า การงาน อะไรอย่างนี้ ก็ดีขึ้นนะคะ

ในตัวอย่างที่ 1 นี้ นักศึกษาหญิงเล่าให้ผู้วิจัยทราบถึงสิ่งที่ตนได้ยินมาจากแม่ของตนอีกทอดหนึ่ง การที่นักศึกษาหยุดพูด (pause) บ่อยครั้งประกอบกับใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลว่า “แบบ” แสดงให้เห็นว่านักศึกษาไม่มั่นใจในถ้อยคำของตนเอง ดังนั้น การใช้คำว่า “อะไรอย่างนี้” จึงเป็นการแสดงความคิดของนักศึกษาที่มีต่อข้อความก่อนหน้านั้นว่า ตนไม่มั่นใจ และหวังว่าผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ฟังจะสามารถเข้าใจผู้พูดด้วยถ้อยคำที่คลุมเครือนั้น

ข. หน้าที่ในการแสดงความมั่นใจของผู้พูดว่าผู้ฟังจะมีความเข้าใจร่วมกันแม้ว่าผู้พูดจะไม่ได้กล่าวข้อความที่ชัดเจน นอกจากถ้อยคำแสดงความลังเลจะสื่อถึงความไม่มั่นใจของผู้พูดแล้ว ในอีกแง่มุมหนึ่งยังสามารถสื่อถึงความมั่นใจของผู้พูดได้ด้วย กล่าวคือ ผู้พูดใช้คำว่า “อะไรอย่างนี้” เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อข้อความหรือภาษาที่ตน ใช้ก่อนหน้านี้ว่า แม้ข้อความก่อนหน้านี้อาจไม่ชัดเจน หรือคลุมเครือ แต่ผู้พูดมีความมั่นใจว่า ผู้ฟังจะเข้าใจเจตนาที่ผู้พูดต้องการสื่อสาร เพราะมีความรู้หรือประสบการณ์บางอย่างร่วมกัน ผู้พูดจึงคาดหวังว่า ผู้ฟังจะเข้าใจได้ว่าผู้พูดหมายถึงอะไรโดย ไม่จำเป็นต้องอธิบายรายละเอียดมากไปกว่าที่กล่าวมา ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 2 การสอบถามนักศึกษาชายคนหนึ่งถึงสาเหตุที่สนใจเรียนภาษาญี่ปุ่น

นักศึกษาชาย: “ตอนแรกผมเล่นเกม แล้วอ่านไม่ออกเลย ผมเลยไปซื้อหนังสือมาอ่านเอง ผมจำคันจิบางตัวได้ แต่ไม่รู้ว่าคืออะไร และไม่รู้ว่าประโยคมันเรียงยังไงบ้าง อะไรอย่างนี้ ก็เลยมาเรียนดู”

ตัวอย่างที่ 2 นี้ นักศึกษาเล่าถึงปัญหาก่อนที่จะเริ่มเรียนภาษาญี่ปุ่น โดยกล่าวคำว่า “อะไรอย่างนี้” หลังจากกล่าวถึงปัญหาของตน การใช้คำว่า “อะไรอย่างนี้” เป็นการแสดงความคิดเห็นว่า นักศึกษาตระหนักว่า คำพูดก่อนหน้านี้ (ส่วนที่ขีดเส้นใต้) เป็นการยกตัวอย่างปัญหา และมั่นใจว่าการยกตัวอย่างเพียงเท่านี้ ผู้ฟังจะสามารถเข้าใจปัญหาของตนได้ เนื่องจากผู้ฟังมีความรู้ร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังกล่าวถึง จึงไม่จำเป็นต้องยกตัวอย่างมากไปกว่านี้ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งผู้หญิงและผู้ชายใช้คำว่า “อะไรอย่างนี้” เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวมากที่สุดในการบรรดาหน้าที่ทั้ง 3 ประการ

ค. หน้าที่ลดระดับการคุกคามหน้าของผู้ร่วมสนทนา เมื่อผู้พูดตระหนักถึงความไม่เหมาะสมของคำพูดของตน หรือกล่าวได้ว่า เป็นการจงใจใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลเพื่อทำให้ถ้อยคำที่เป็นการวิจารณ์ของตนคลุมเครือ หน้าที่ดังกล่าวนี้ แม้จะมีความใกล้เคียงกับหน้าที่ของถ้อยคำแสดงความลังเลประการแรกตรงที่แสดงถึงความไม่มั่นใจของผู้พูด แต่ “ความไม่มั่นใจ” ของผู้พูดในกรณีนี้ เป็นความไม่มั่นใจเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความ ไม่ว่าจะป็นข้อความที่กำลังจะกล่าวต่อไป หรือ ข้อความที่ได้กล่าวไปแล้วก็ตาม เห็นได้จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3 นักศึกษาชายคนหนึ่งแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาหนึ่ง

นักศึกษาผู้ชาย: ส่วนที่ผมไม่ค่อยเห็นด้วยก็คือ (0.5) บางวิชา ที่มัน (0.4) อ่า (0.4)

โอเคว่าเป็นความรู้ทั่วไปที่ แบบว่า (0.6) ความรู้เฉพาะด้าน (0.7) วิชา X

อะไรอย่างนี้ (0.4) ผมว่าเป็น (0.4) สิ่งไปศึกษาเองได้

จากตัวอย่างที่ 3 จะเห็นได้ว่า นักศึกษาชายผู้นี้กำลังวิจารณ์เนื้อหาของวิชาหนึ่งในแง่ลบ นักศึกษาจึงใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลต่างๆ เช่น “แบบว่า” หรือ “ไม่ค่อย” รวมทั้งมีการหยุดบ่อยครั้ง ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การใช้คำว่า “อะไรอย่างนี้” ในที่นี้ เป็นการใช้เพื่อจงใจทำให้ถ้อยคำที่พูดก่อนหน้านี้น่าดูคลุมเครือ กล่าวคือ นักศึกษาอาจจงใจทำให้ข้อความส่วนที่เป็นชื่อวิชา (“วิชา X”) ดูเหมือนเป็นการยกตัวอย่าง แต่หากพิจารณาจากบริบทแวดล้อม เช่น “ความรู้ทั่วไป” “ความรู้เฉพาะด้าน” และการหยุดพัก ทั้งก่อนและหลังชื่อวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การหยุดพักก่อนกล่าวถึงชื่อวิชานานถึง 0.7 วินาที แสดงว่านักศึกษามีความลังเลที่จะพูดถึงชื่อรายวิชานั้น และความจริงแล้ว นักศึกษาอาจต้องการวิจารณ์เฉพาะวิชานั้นเพียงวิชาเดียวก็เป็นได้ หรือกล่าวอีกทางหนึ่งได้ว่า นักศึกษาใช้คำว่า “อะไรอย่างนี้” เพื่อจงใจแสดงให้เห็นว่าเป็นการยกตัวอย่าง เพราะไม่มั่นใจว่า การวิจารณ์เรื่องการเรียนการสอนของรายวิชาในเชิงลบโดยระบุชื่อวิชาอย่างชัดเจนจะเหมาะสมหรือไม่

2) “แบบว่า”

ผู้วิจัยพบการใช้คำว่า “แบบ” หรือ “แบบว่า” เพื่อทำหน้าที่ลดระดับการคุกคามหน้าของผู้ฟัง กล่าวคือ ผู้พูดใช้คำว่า “แบบ” เพื่อแสดงการความคิดเห็นต่อถ้อยคำที่ผู้พูดจะกล่าวต่อไปว่า เป็นการวิจารณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งในแง่ลบ จึงใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลว่า “แบบว่า” เพื่อลดระดับรุนแรงของเนื้อความนั้นลง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 4 นักศึกษาชายกำลังวิจารณ์วิธีการสอนของอาจารย์คนหนึ่ง

นักศึกษาชาย: อาจารย์เค้าสอนไม่เอนเตอร์เทนเด็ก (0.5) ไม่ (0.4) แบบ (0.4) ผมจะหลับครับ

ในตัวอย่างที่ 4 นี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ที่นักศึกษากล่าวว่า “ผมจะหลับครับ” เป็นการเลียงที่จะกล่าววิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาว่า การสอนของอาจารย์ท่านนั้นเป็นอย่างไร โดยกล่าวถึงความรู้สึกของตนในขณะที่เรียนวิชานั้นแทน ทั้งนี้ก่อนที่นักศึกษากล่าววิจารณ์การสอนของอาจารย์ นักศึกษาใช้คำว่า “แบบ” ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นการสื่อถึงความไม่แน่ใจว่า ถ้อยคำของตนที่จะกล่าวต่อไปมีความเหมาะสมหรือไม่ ฉะนั้นการใช้คำว่า “แบบ” จึงเป็นการลดระดับความหนักแน่นของการวิจารณ์นั้น เพราะหากผู้พูดให้คำวิจารณ์อย่างหนักแน่นชัดเจนเกินไป อาจกลายเป็นความไม่สุภาพได้

3) “เหมือน”

คำว่า “เหมือน” หรือ “เหมือนว่า” เป็นคำแสดงระดับความเป็นไปได้ (modal expression) ที่สามารถทำหน้าที่แสดงความลังเลได้ด้วยเช่นกัน การใช้คำว่า “เหมือน” ในบริบทการวิพากษ์วิจารณ์นี้แสดงให้เห็นถึงความไม่มั่นใจของผู้พูดในเนื้อหาของข้อความที่พูดนั้น ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริง

ผู้พูดอาจมั่นใจและทราบข้อมูลนั้นเป็นอย่างดี กล่าวอีกทางหนึ่งคือ ผู้พูดตระหนักว่า ถ้อยคำที่จะพูดต่อไป จะเป็นการวิจารณ์ หรือการบอกเล่าความคิดเห็นของผู้พูดโดยตรงไปตรงมา ซึ่งอาจเป็นการคุกคามหน้าของผู้ฟังในทางใดทางหนึ่งได้ ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5 นักศึกษาหญิงเปรียบเทียบอาจารย์ที่สอนระดับมัธยมปลายกับในมหาวิทยาลัย

นักศึกษาหญิง: หนูว่า (0.4) แบบดีกว่ามัธยม เพราะว่ามัธยม (0.5) เหมือนว่า ไม่ค่อยได้

เรียนอะคะ เหมือนว่า (0.5) อาจารย์ไม่ค่อยอยู่ ประมาณนี้อะคะ

ในตัวอย่างที่ 5 นี้ นักศึกษาหญิงเล่าถึงการเรียนในระดับมัธยมศึกษาของตนว่า “เหมือนว่าไม่ค่อยได้เรียน” และ “เหมือนว่าอาจารย์ไม่ค่อยอยู่” การใช้คำว่า “เหมือนว่า” ก่อนที่จะกล่าวข้อความเหล่านั้น แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาอาจตระหนักได้ว่า ข้อความของตนกล่าวถึงอาจารย์ของตนในแง่ลบ ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสม นักศึกษาจึงใช้คำว่า “เหมือนว่า” เพื่อทำให้ข้อความซึ่งเป็นความเห็นในเชิงลบนั้นมีระดับความรุนแรงเบาลง โดยแสดงถึงความไม่มั่นใจของผู้พูดว่าเหตุการณ์ซึ่งเป็นเรื่องผ่านมาแล้วนั้น แท้จริงเป็นอย่างไร ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว นักศึกษาอาจมั่นใจและจดจำเหตุการณ์เหล่านั้นได้ก็เป็นได้

4) “ก็”

ผู้วิจัยพบว่า ผู้พูดใช้คำว่า “ก็” ในฐานะถ้อยคำแสดงความลังเล ก่อนจะกล่าวแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์นั้นมักเป็นไปในแง่บวก ส่วนการวิจารณ์ในแง่ลบ มักปรากฏถ้อยคำแสดงความลังเล “แบบ” หรือ “ค่อนข้าง” รวมด้วย ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 6 นักศึกษาหญิงวิจารณ์การสอนของอาจารย์คนหนึ่ง

นักศึกษาหญิง: อาจารย์ก็ (0.4) เป็นคนที่เวลาสอนก็ (0.5) ค่อนข้างจะเข้มงวดนะคะ

ตัวอย่างนี้เป็นการที่ผู้พูดใช้คำแสดงความลังเล “ค่อนข้าง” เพื่อช่วยลดระดับความหนักแน่นของข้อความที่เป็นการวิจารณ์ในแง่ลบ “เข้มงวด” ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมองว่าการใช้คำว่า “ก็” แม้ว่าจะช่วยลดระดับความหนักแน่นในคำพูดของผู้พูดได้ก็ตาม แต่อาจยังไม่เพียงพอเมื่อผู้พูดมีการคุกคามหน้าของผู้ฟัง

5) “รู้สึกว่”

คำว่า “รู้สึกว่” เป็นคำแทรกเพื่อให้ผู้พูดมีเวลาในการคิดเพื่อที่จะกล่าวต่อไป และยังทำหน้าที่แสดงความไม่มั่นใจของผู้พูดได้อีกด้วย กล่าวคือ ผู้พูดแสดงความเห็นว่า ผู้พูดมองถ้อยคำที่กล่าวตามมานั้นเป็นเพียงความคิดเห็นของผู้พูด หรือเป็นความรู้สึกของผู้พูดเท่านั้น จึงลดระดับความหนักแน่นของข้อความนั้นลง จากข้อมูล ผู้วิจัยพบทั้งกรณีที่ผู้พูดวิจารณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งทั้งในแง่ดีและไม่ดี ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7 นักศึกษาชายแสดงบอกเล่าถึงการเรียนภาษา

นักศึกษาชาย ก. : คือประมาณว่า วิชานี้มันน่าสนใจดีก็ลงไปเลย ไม่สนใจเกรด

ผู้วิจัย : แล้วไม่สนใจภาษา X เหรอ

นักศึกษาชาย ก. : เพราะไม่ได้เอาไปใช้

นักศึกษาชาย ข. : เพราะรู้สึก มันรุนแรง [หัวเราะ]

ตัวอย่างที่ 7 นี้ นักศึกษาชาย ข. กล่าวถึงสาเหตุที่ไม่เรียนภาษา X โดยแสดงความเห็นว่า เขารู้สึกว่าเป็นภาษา X เป็นภาษาที่ฟังดูรุนแรง การที่นักศึกษากล่าวว่า “มันรุนแรง” อาจมองได้ว่าเป็นการวิจารณ์ภาษานั้นในเชิงลบ ซึ่งต่างจากนักศึกษาชาย ก. ที่กล่าวว่า เป็นเพราะตนเองไม่มีโอกาสใช้ภาษานั้นในชีวิตจริง จึงไม่เรียน การกล่าวว่า “รู้สึก” หรือ “รู้สึกว่” ในกรณีนี้สามารถมองได้ว่าเป็นการแสดงความลังเล เนื่องจากนักศึกษาชาย ข. ตระหนักว่า ข้อความที่เป็นการแสดงความคิดเห็นของตนเป็นการวิจารณ์ในเชิงลบ และเป็นความเห็นที่แตกต่างออกไปจากความเห็นของผู้ร่วมสนทนาคนอื่น

5.2 การใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลของผู้หญิงและผู้ชาย

หัวข้อที่ผ่านมาผู้วิจัยได้นำเสนอหน้าที่ต่างๆ ของถ้อยคำแสดงความลังเลภาษาไทย แม้ว่าแต่ละคำจะมีหน้าที่บางประการที่เหมือนกันแต่ก็มีลักษณะเฉพาะของคำนั้นเองด้วย หัวข้อนี้ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบการใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลของผู้หญิงและผู้ชาย โดยจะนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณ ตลอดจนวิเคราะห์เอกลักษณ์ทางเพศภาวะที่เห็นได้จากการที่ผู้พูดใช้คำแสดงความลังเล

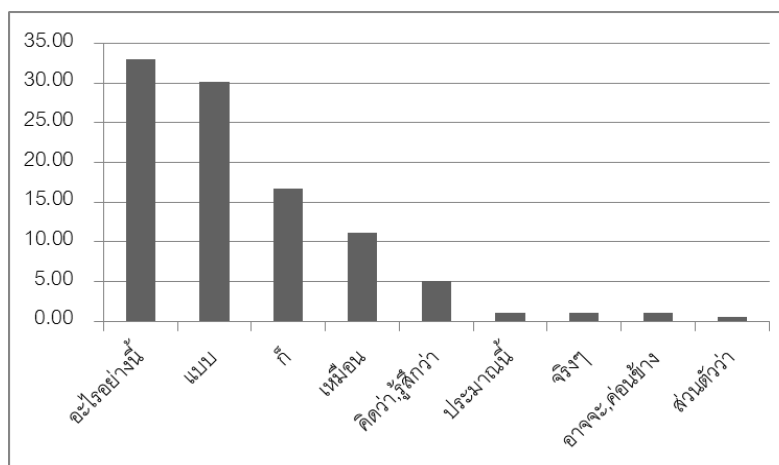
จากการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม ซึ่งแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 20 นาที พบการใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลจำนวน 9 ถ้อยคำ มีความถี่ของการใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลของทั้ง 9 ถ้อยคำรวมทั้งสิ้น 293 ครั้ง เป็นการใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลของกลุ่มตัวอย่างผู้หญิงจำนวน 179 ครั้ง และการใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลของกลุ่มตัวอย่างผู้ชายจำนวน 114 ครั้ง รายละเอียดดังตารางที่ 1 ที่เห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างผู้หญิงใช้ถ้อยคำแสดงความลังเลมากกว่าผู้ชาย และถ้อยคำแสดงความลังเลที่มีความถี่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ได้แก่ คำว่า “อะไรอย่างนี้” และ “แบบ”

ตารางที่ 1 จำนวนถ้อยคำแสดงความลึงที่ปรากฏ

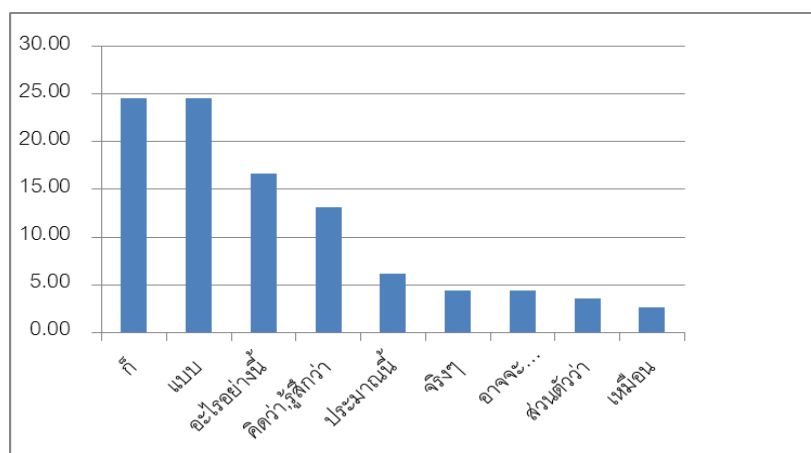
ถ้อยคำแสดงความ ลึง	นศ.		นศ.หญิง (%)	นศ.ชาย (%)
	หญิง	นศ.ชาย		
อะไรอย่างนี้	59	19	20.14	6.48
แบบ	54	28	18.43	9.56
ก็	30	28	10.24	9.56
เหมือน	20	3	6.83	1.02
คิดว่า,รู้ดีกว่า	9	14	3.07	4.78
ประมาณนี้	2	7	0.68	2.39
จริงๆ	2	5	0.68	1.71
ส่วนตัวว่า	1	4	0.34	1.37
อาจจะ,ค่อนข้าง	2	6	0.68	2.05
	179	114	61.09	38.91
รวม	293		100	

เมื่อพิจารณาถ้อยคำแสดงความลึงที่ผู้หญิงและผู้ชายใช้มากที่สุด พบความแตกต่างกัน ผู้หญิงมีความถี่ของการใช้คำว่า “อะไรอย่างนี้” มากที่สุด (ภาพที่ 1) ส่วนที่ผู้ชายใช้คำว่า “แบบ” และ “ก็” มากที่สุด (ภาพที่ 2) นอกจากนี้ ถ้อยคำแสดงความลึงที่ผู้ชายใช้น้อยที่สุด คือ “เหมือน” ในขณะที่ ผู้หญิงมีความถี่ของการใช้คำว่า “เหมือน” มากเป็นอันดับที่ 4 จากถ้อยคำแสดงความลึงที่พบทั้งหมด 9 คำ

ภาพที่ 1 การใช้ถ้อยคำแสดงความลึงของผู้หญิง

ภาพที่ 2 การใช้ถ้อยคำแสดงความลึงของผู้เพศชาย

ดังที่กล่าวแล้วว่า คำว่า “อะไรอย่างนี้” มีหน้าที่ 3 ประการ คือ ใช้เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้พูดไม่มีความมั่นใจ ใช้เพื่อแสดงว่าผู้พูดมีความมั่นใจในเนื้อหาที่พูดและมั่นใจว่าผู้ฟังจะสามารถติดตามที่ผู้พูดพูดและเข้าใจได้ และใช้ลดระดับการคุกคามหน้าของผู้อื่น โดยจงใจทำให้เจตนาของผู้พูดคลุมเครือ จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้หญิงใช้ “อะไรอย่างนี้” ในหน้าที่ประการที่ 2 มากที่สุด และใช้เพื่อทำหน้าที่ประการที่ 1 และ 3 เพียงเล็กน้อย เมื่อพิจารณาจากเพศภาวะแล้ว การที่ผู้หญิงใช้ถ้อยคำแสดงค่าดังเดิมมากกว่าผู้ชายว่า ผู้ชายให้ความคิดเห็นและข้อวิจารณ์ที่ตรงไปตรงมามากกว่าผู้หญิง ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า ผู้หญิงขาดความมั่นใจและไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเท่ากับผู้ชาย เพราะการที่ผู้หญิงใช้คำว่า “อะไรอย่างนี้” เพื่อแสดงความมั่นใจโดยมีปริมาณความถี่มากที่สุด นั้นแสดงให้เห็นว่า ในบริบทและหัวข้อการสนทนาเดียวกัน ผู้หญิงแสดงความคิดเห็นอย่างมั่นใจและให้ความสำคัญกับผู้ฟังไปด้วยในขณะเดียวกัน ส่วนผู้ชายนั้น แม้ว่าจะเต็มไปด้วยความมั่นใจ แต่กลับให้ความสำคัญกับผู้ฟังน้อยกว่า คำว่า “อะไรอย่างนี้” มีลักษณะเฉพาะที่ต่างจากถ้อยคำแสดงความดังเดิมอื่นๆ ตรงที่ผู้พูดคาดหวังจากผู้ฟังด้วยว่า ผู้ฟังจะเข้าใจเนื้อหาของผู้พูดด้วยข้อความที่อาจไม่ชัดเจนหรือคลุมเครือได้หรือไม่ ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ผู้หญิงมีความมั่นใจเมื่อต้องการแสดงความคิดเห็นเช่นเดียวกับผู้ชาย หากแต่ความที่ผู้หญิงให้ความสำคัญกับผู้ฟังขณะที่สนทนาด้วยมากกว่า จึงใช้ถ้อยคำแสดงความดังเดิมมากกว่า ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือกันในการสนทนา ดังที่โคทส์ได้กล่าวไว้ว่า ผู้หญิงถือว่าการสนทนาเป็นการกระทำที่ทำร่วมกัน (joint production) ของผู้พูดกับผู้ฟัง เป้าหมายเบื้องต้นในการสนทนาของผู้หญิงคือการสร้างและรักษามิตรภาพระหว่างกันและเพื่อลดระยะห่างระหว่างกัน (Coates, 1997: 248)

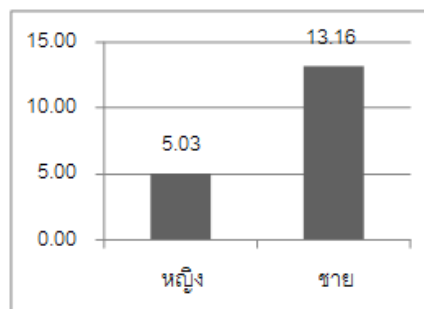
ส่วนกรณีที่ผู้ชายใช้คำว่า “อะไรอย่างนี้” เป็นจำนวนปานกลางเมื่อเทียบกับถ้อยคำแสดงความดังเดิมอื่นๆ อาจแสดงได้ว่า ผู้ชายให้ความสำคัญกับการดึงผู้ฟังให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนทนาน้อยกว่าผู้หญิง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ชายจะมีลักษณะความเป็นปัจเจกบุคคลสูงกว่าผู้หญิง อันมาจากเอกลักษณ์ทางเพศภาวะประการหนึ่งที่ผู้ชายชอบแข่งขัน (Cameron, 1997) ดังนั้น การใช้ถ้อยคำแสดงความดังเดิมจึงมักเป็นถ้อยคำที่แสดงถึงความไม่มั่นใจเกี่ยวกับเนื้อหา ดังเช่นคำว่า “ก็” หรือ “แบบ” มากกว่าถ้อยคำที่มุ่งดึงความสนใจของผู้ฟัง ดังเช่น “อะไรอย่างนี้” อย่างไรก็ตาม การพบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ชายว่า มีการใช้คำว่า “อะไรอย่าง

นี้” อยู่เป็นจำนวนปานกลางนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากบริบทในการสัมภาษณ์เป็นการสนทนาระหว่างกลุ่มผู้ชายล้วน ที่แม้จะมีความเป็นปัจเจกบุคคล แต่ก็แสดงความเป็นกันเองภายในกลุ่มที่สนทนา ถึงจะไม่มากเท่าผู้หญิงก็ตาม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ผู้ชายไม่ได้แสดงออกถึงการแข่งขันกันเสมอไป เพราะในบางบริบทการสนทนาในกลุ่มผู้ชายก็มีบรรยากาศการสนทนาที่เป็นในแนวทางการร่วมมือกัน (Cameron 1997:259) อยู่ด้วย

การที่ผู้ชายใช้คำว่า “แบบ” และ “ก็” มากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผู้ชายตระหนักถึงการใช้ภาษาของตน จึงใช้ถ้อยคำแสดงการล้มเพื่อลดระดับความมั่นใจลง เพื่อไม่เป็นการคุกคามหน้าของผู้ฟังมากนัก อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลพบการใช้ “แบบ” ในกลุ่มตัวอย่างผู้หญิงมากกว่า สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงตระหนักถึงภาษาของตนเองเช่นกันว่า ถ้อยคำของตนนั้นเป็นการพูดตรงไปหรือไม่ เป็นการละเมิดหรือคุกคามหน้าของผู้ฟังหรือไม่ และดูเหมือนว่าผู้หญิงจะให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวนี้มากกว่าผู้ชาย

กลุ่มตัวอย่างผู้หญิงใช้คำว่า “เหมือน” มากกว่าผู้ชายซึ่งใช้คำนี้น้อยที่สุด ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงตระหนักถึงการใช้ภาษาของตนมากกว่าผู้ชายในแง่ที่ว่า รู้ว่าสิ่งที่ตนจะพูดต่อไปเป็นการวิจารณ์หรือการบอกเล่าความคิดเห็นส่วนตัว ซึ่งอาจเป็นการคุกคามหน้าของผู้ฟังในทางใดทางหนึ่ง จึงใช้คำว่า “เหมือน” เพื่อไม่ให้ตนเองต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง หรือลดระดับความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะพูด การตระหนักถึงคำพูดของตนเองในลักษณะเช่นนี้พบน้อยมากในกลุ่มตัวอย่างผู้ชาย ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าผู้ชายจะไม่ตระหนักว่า การใช้ภาษาของตนจะเป็นการคุกคามหน้าผู้อื่น แต่ผู้วิจัยมองว่า ผู้ชายได้แสดงออกถึงความตระหนักในเรื่องดังกล่าวโดยใช้ถ้อยคำที่ต่างออกไป คือ คำว่า “รู้สึกว่” หรือ “คิดว่า” ซึ่งมีความถี่ของการใช้มากกว่าผู้หญิง ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบการใช้คำว่า “รู้สึกว่” หรือ “คิดว่า” ของผู้หญิงกับผู้ชาย

แม้ผู้ชายจะใช้คำว่า “รู้สึกว่” มากกว่าผู้หญิงเพียงเล็กน้อย เมื่อพิจารณาจำนวนการใช้ถ้อยคำแสดงความล้มโดยรวม (ตารางที่ 1) แต่หากคิดจากจำนวนครั้งที่ปรากฏภายในกลุ่มตัวอย่างของผู้ชายแล้ว จะเห็นได้ว่าปรากฏการใช้มากกว่าผู้หญิงอยู่มากพอสมควร ผลการศึกษานี้จึงแสดงให้เห็นว่า ผู้ชายตระหนักถึงการใช้ภาษาของตนเองเช่นเดียวกับผู้หญิง และแสดงออกด้วยถ้อยคำที่บ่งชี้ว่า ถ้อยคำวิพากษ์วิจารณ์นั้นเป็นเพียงความคิดเห็นของผู้พูดเท่านั้น (speaking-oriented) (Holmes,1986 :16) การใช้ถ้อยคำดังกล่าวเป็นการลด

ระดับความหนักแน่นของข้อความนั้นลงว่า อาจไม่เป็นจริงตามนั้นก็เป็นที่ได้ในขณะที่ผู้หญิงมักใช้คำว่า “เหมือน” เพื่อแสดงความคาดคะเนถึงระดับความเป็นไปได้ของเนื้อหา หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือ มุ่งเน้นที่ตัวเนื้อหาเป็นสำคัญ (content-oriented)

กล่าวได้ว่า การใช้ถ้อยคำแสดงความลึกลับในภาษาไทยสามารถบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ทางเพศภาวะได้ แม้ว่าผู้หญิงจะใช้ถ้อยคำแสดงความลึกลับมากกว่าผู้ชาย แต่ไม่ได้หมายความว่าภาษาของผู้หญิงเป็นภาษาที่แสดงความอ่อนแอและไม่ชัดเจน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การใช้ถ้อยคำแสดงความลึกลับจำนวนมากของผู้หญิงไม่ได้หมายถึงความไม่มั่นใจ หากแต่เป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงตระหนักถึงการใช้ภาษาของตนและตระหนักถึงผู้ฟังด้วยว่า คำพูดของตนจะเป็นการคุกคามหน้าของผู้ฟัง หรือผู้ฟังอาจมองว่าไม่สุภาพหรือไม่ สะท้อนให้เห็นลักษณะของผู้หญิงในการให้ความสำคัญกับการร่วมมือกันในการสนทนา ส่วนในกรณีของผู้ชายนั้น การที่ผู้ชายใช้ถ้อยคำแสดงความลึกลับน้อยกว่าผู้หญิงอาจทำให้มองได้ว่า เป็นเพราะผู้ชายมีความหนักแน่นและมั่นใจในตนเองมากกว่า แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้ชายไม่ได้มั่นใจมากไปกว่าผู้หญิง หากแต่ผู้ชายตระหนักถึงการใช้ภาษาของตนและตระหนักถึงผู้ฟังหรือคู่สนทนา น้อยกว่าผู้หญิง

6. สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำแสดงความลึกลับในบริบทการวิจารณ์นั้น กล่าวได้ว่า ถ้อยคำแสดงความลึกลับในภาษาไทยมีหน้าที่ในการสนทนา ทั้งเหมือนและแตกต่างกัน ทั้งนี้ แม้ถ้อยคำแสดงความลึกลับจะทำหน้าที่ในการลดระดับความหนักแน่นและความชัดเจนของเนื้อหา แต่ในบางกรณีก็เป็นการแสดงความมั่นใจในเนื้อความนั้นของผู้พูดได้ด้วย ดังเช่นคำว่า “อะไรอย่างนี้” เป็นต้น เมื่ออยู่บริบทของการวิจารณ์ ไม่ว่าจะ เป็นในแง่ดีหรือไม่ดี ผู้พูดจำเป็นต้องระมัดระวังที่จะพูดและใช้ถ้อยคำแสดงความลึกลับเหล่านี้อย่างเหมาะสม โดยทั่วไป บุคคลที่จะประเมินคำว่า “เหมาะสม” นี้ คือ ผู้ฟัง แต่การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดสามารถจะเป็นผู้ประเมินได้ด้วยเช่นกัน ฉะนั้น การที่ผู้พูด ซึ่งเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย จะประเมินการใช้ภาษาของตน แล้วเลือกใช้ถ้อยคำแสดงความลึกลับให้เหมาะสมตามที่ตนคิด ย่อมแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ทางเพศภาวะของผู้พูดด้วย เพราะผู้พูดทั้งหญิงและชาย ต่างตระหนักถึงการใช้ภาษาของตนด้วยกันทั้งสิ้น โดยแสดงออกมาในรูปของการใช้ถ้อยคำแสดงความลึกลับที่แตกต่างกันนั่นเอง

การศึกษานี้เป็นการศึกษาการใช้ถ้อยคำแสดงความลึกลับในภาษาไทยในบริบทการวิจารณ์เท่านั้น จึงน่าสนใจที่จะศึกษาต่อไปว่าการใช้ถ้อยคำแสดงความลึกลับในบริบทอื่นๆ เช่น บริบทการทำงานในองค์กร หรือ การแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ฯลฯ ผู้หญิงและผู้ชายจะมีการใช้ถ้อยคำแสดงความลึกลับแตกต่างกันอย่างไร และสะท้อนเอกลักษณ์ทางเพศภาวะอย่างไรบ้าง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผลการวิจัยที่ได้น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารวัฒนธรรมระหว่างชาวต่างชาติที่มีการปฏิสัมพันธ์กับชาวไทยได้ไม่มากนัก

หลักการถ่ายถอดข้อมูล

(0.5) การหยุดพัก (ตัวเลขภายในวงเล็บแสดงระยะเวลาที่หยุดพัก)

[ข้อมูล] อวัจนภาษา
ข้อมูล: การพูดลากเสียง
→ ผลัดการพูดที่วิเคราะห์

บรรณานุกรม

- Brown, P. and Levinson. 1987. **Politeness: Some Universals in Language Usage**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Caffi, C. 1993. "Metapragmatics". **Encyclopedia of Language and Linguistics**, pp. 2461-2466. Oxford: Pergamon.
- Cameron, D. 1997. "Performing gender identity: young men's talk and the construction of heterosexual masculinity". In: J. Coates and P. Pichler (eds.), **Language and Gender**, pp.250-262. Malden, MA: Blackwell.
- Coates, J. 1997. "Women's friendships, women's talk". In: R. Wodak (ed.), **Gender and Discourse**, pp. 245-262. London: SAGE Publications.
- . 2004. **Women, Men and Language** 3rd edition. London: Longman.
- Cook, H. M. 2005. **Reanalysis of Discernment from a Social Constructivist Perspective: Academic Consultation Session in Japanese Universities**. Honolulu: University of Hawaii, National Foreign Language Resource Center.
- Holmes, J. 1986. "Functions of *you know* in women's and men's speech". **Language in Society** 15: 1-12.
- . 1993. "New Zealand women are good to talk to: An analysis of politeness strategies in interaction". **Journal of Pragmatics** 20: 91-116.
- Hongladarom, K. 2007. "*Don't blame me for criticizing you...: A study of metapragmatics comments in Thai*". In: W. Bublitz and A. Hubler (eds.), **Metapragmatics in Use**, pp. 29-47. Amsterdam: John Benjamins.
- Itani, R. 1995. **Semantics and Pragmatics of Hedges in English and Japanese**. PhD thesis, University College, London.
- Lakoff, R. 1975. **Language and Woman's Place**. New York, NY: Harper & Row.

- Mullany, L. 2009. "Im/politeness, rapport management and workplace culture: truckers performing masculinities on Canadian ice-roads". In: F. Bargiela-Chiappini and D. Kadar (eds), **Politeness Across Cultures**, pp.61-84. New York: Palgrave Macmillan.
- O'Barr, W. and Atkins, B.K. 1980. "'Women's language' or 'Powerless language'?". In: McConnell-Ginet et al. (eds.), **Women and Language in Literature and Society**, pp. 93-110. New York, NY: Praeger.
- Overstreet, M and Yule, G. 2001. "Formulaic disclaimers". **Journal of Pragmatics** 33: 45-60.
- . 2002. "The metapragmatics of *and everything*". **Journal of Pragmatics** 34: 785-794.
- Verschueren, J. 2000. "Notes on the role of metapragmatic awareness in language". **Pragmatics** 10: 439-456.